

Göreşli ýyllaryň gyzy: Ene Taganowa

Category: Kitapcy, Sözlär, Zenan şahsyýetler

написано kitapcy | 22 январа, 2025

Göreşli ýyllaryň gyzy: Ene Taganowa GÖREŞLI ÝYLLARYŇ GYZY

Ony bu gün esgerler myhmançylyga çagyrdylar. Adam şeýle ýagdaýda mydama tolgunýar. Jemagat önünde çykyş etmek, elbetde, ýeňil däl.

Ol bagjagazyň içi bilen çagyrylan ýerine tarap barýar hem-de pikir edýär, haý-haýly otuzynjy ýyllary göz önüne getirýär. Çagalykda, ýaşlykda gezen ýerleriňi synlamakdan, şo döwrüb unudylmajak wakalaryny ýatlap bir salym oturmakdan lezzetli zat bolmazmyş diýýärler. Şeýle minutlar adamyň ruhuny täzeleýärmiş diýýärler.

On ýedi ýaş! Ýesenin bu ýaşda eýýäm ady belli şahyrdy. Şostakowiç kompozitordy. Emma genilerdeb mysal almak derkarmy?! Türkmenistan komsomolynyň MK-nyň pionerler baradaky Merkezi býurosynyň başlyklygyna bellänlerinde häzir altmyşyň soňuna giren şu aýalyň on ýedi ýaşy hem dolmandy. Şol wagta çenli ýaş gyz belli bir durmuş tejribesini toplamaga-da ýetişmändi. Internatda terbiýelenipdi, pedtehnikumy gutarypdy. Tehnikumda okaýan ýyllarynda şol döwrüň ýörgünli «medeni ýörişlerine» gatnaşyp, obada sowatsyzlygy ýok etmek boýunça alnyp barylýan gaýduwsyz göreşlere gatnaşypdy. Uzyn boýly, inçemik ýüzli görmegeý gyz atasy ýaly adamlara elipbiý öwredýärdi. Olara Lenin hakda, kolhoz hakda, Moskwa hakda gürrüň berýärdi. Şonda bujagaz gyzyň gürrüňlerine pisindi oturmaýan garmadonly, tirme guşakly, ýüzi jozzuk ýaly gara sakgally bir adam:

– Sen jedir-jedir edip, Lenin diýýäň, Meskew diýýäň, ýeri, olary gördüňmi? – diýip, ýakymsyz ýylgyrdy.

– Ýok, men Lenini hem göreňmok. Moskwanam. Emma ol meni görýär. Olar sizem, şu obanam görüp durlar!

– Baý-bow. Şeý diýsene... Adamyň içindäkinem bilýändirler onda.

– Gürrüňi näme! Mysal üçin olar sende näçe süri dowaryň bardygyny, näçe talabanyň, hatda näçe aýalyň bardygyny hem bilýärler!

Oturanlaryň bir bölegi ýaş gyzyň bu sözüne gyzyl-gyran bolup gülüşdiler, ýüzi jozzuk ýaly gara sakgally bolsa öňküsindenem beter gyzarypdy. Onuň äpet göwresini howsala garyşykly gorky gaplap alypdy.

Täze eýýamyň taryhynyň şöhratly sahypalaryndan orun alan otuzynjy ýyllaryň beýik rewolýusion wakalary Türkmenistanyň ilkinji komsomollarynyň ady bilen mäkäm baglanyşyklydyr. On ýedi ýaşyny-da doldurmadyj gyz otuz birinji ýylda bolup geçen bir wakany hiç haçan unutmaz. Ol Türkmenistan Komsomolyň Merkezi Komitetiniň ýörite tabşyrygy bilen Kaka raýonynyň şindiki Lenin adyndaky kolhozyna barypdy. Tabşyryk anykdy, örän jogapkärlidi, ony durmuşa geçirmek iňňän çeýeligi, ugur tapyjylygy, şahsy mertligi talap edýärdi. Obada kollektiw hojalygy döretmelidi, galla ýygnamalydy.

Agar aga diýen ýaşuly Aşgabadlyň wekili bolup baran gyzyň iň ýakyn kömekçisi boldy. Gijara oba adamlarynyň aglabasyny ýygnak geçiriljek meýdana toplamak başartdy. Agar aganyň depesi bedeli tamynyň öňüne dürli-dürli adamlar üýşüpdi. Ýygnak geçirjek gyza ýigrenç bilen seredýänlerem bardy, haýran galmak bilen, daşyndan guwanmak bilen seredýänlerem bardy. Panus çyrany tamyň öňündäki tuduň şahasyndan asypdylar. Aşgabatly wekiliň ýanynda ýerli aktiwden hem iki gyz bardy, olaryň biri rus gyzydy, beýlekisi likbezde mugallymçylyk edýän tatar gyzydy.

Ýassy uçurlarynda märekde birdenkä tolgunma, hyşy-wyşy artyp başlady. Nämäniň-nämedigini bada-bat duýan Agar aga aşgabatly gyzyň gulagyna galagoply çawuş çakdy.

– Daşymyzy gabapdyrlar. Merdiwan söýedim. Derrew ýoldaşlaryň bilen tamyň üstüne çykyň-da, bedäniň astynda gizleniň!

Emma... mugallym gyz tamyň üstüne çykmaga ýetişmedi. Ol kolhoz gurluşygynyň ýerli duşmanlarynyň eline düşdi...

Bedäniň astynda ýatan rus gyzy bilen komsomolyň wekilini daň atyp-atmanka tamyň töweregindäki gykylyk oýardy. Obanyň komsomol oglanlary, ýaş ýetginjekleriň uly topary uzyn gije bu

iki gyzyň daşyny goran ekenler. Häzir bolsa olar ýerli baýlaryň öten gijeki eden-etdiligine garşy özboluşly demonstrasiýa geçirýärdiler. Bu üýşmeleň entek guramaçykyk taýdan gowşak bolsa-da, olar täze durmuş ugrunda gaýduwsyz göreşmäge taýýar ýaşlardy. Olaryň kasam bolup ýaňlanýan sözlerini diňlemek ýakymlydy.

Iki gün geçenden soň Komsomolyň Merkezi Komitetine ýygnagyň kararynyň kopiýasy gelip gowuşdy. Onda şeýle diýilýärdi:

«...Umumy ýygnak Türkmenistan komsomolynyň Merkezi Komitetiniň pionerler baradaky Merkezi býurosynyň başlygy ýoldaş Taganowanyň dokladyny diňledi. Birinji mesele boýunça obada kolhoz döredilip, oňa rewolýusiýanyň serdary ýoldaş Leniniň ady dakylady. Ikinji mesele boýunça ýerli baýlaryň gizläp goýan dänelerinden elli iki batman bugdaý döwlete tabşyryldy. Ýaşasyn Lenin!»

...Ol bagjagazyň içinde gezim edýärdi. Esgerler bilen duşuşmaga ýarym sagatdan köpräk wagt bar. Ýere keçe kimin düşelen sary ýapraklaryň üstüni basgylap, güýzüň bu ajaýyp gününde gezim etmek lezzetli. Ine, uniwersitet tarapdan gelen bir topar gyz bagjagazyň içindäki uzyn oturgyçlaryň birinde oturýarlar-da, seslerini çykarman ellerindäki kitaplarynyň gatyny açýarlar. Gezim edýän aýal birden kürtdürip durýar-da, elindäki sumkasyndan dört eplenen gazetini alýar. «Ýaş kommunistiň» birinji sahypasynda ýerleşdirilen otuz birinji ýylyň suratyna ýene bir gezek nazar salýar. Iki gyz, birem erkek adam. Olaryň hemmesiniň elleri plakatly. Nobatdaky tabşyryga ugramazlarynyň oň ýanynda olar maslahat edýän bolara çemeli. Bu surar «Ýaşkoma» Moskwadan, TASS-dan gowşupdyr. «Otuzynjy ýyllaryň komsomollary Woçilow, Taganow, Myradow...» Beýleki gyz häzir Türkmenistan Kompartiýasynyň Merkezi komitetinde işläp ýören Aman Myradowa bolmaly. Üçünji kimkä? Onuň familiýast Wekilowdy, özem aşgabatlt ýigitdi öýdýärin. Onuň soňkt ykbaly nähili boldyka? Sag-aman gezip ýörmükä? Niredekä?

Niredesiň söwer ýoldaş?

Diri bolsaň seslen, mähriban dost!

Bardy geldi häzir sen bir ýerden çykaýsaň, gapdalyňdaky iki gyz saňa öz başlaryndan geçen köp-köp zatlaty gürrüň berip bilerdi. Aman Myradowa-da, Ene Taganowa-da sag-aman ýaşap, işläp ýör. Olaryň terjimehallary bilen tanyşmak seni guwandyrardy. Sen Enw Taganowany synlan wagtyňda bir kiçijik zat hökman gözüňe ilerdi, sen onuň sag gulagynyň çalaja gädikdigini görerdiň. Onuň gulagyny kolhoz gurluşygynyň duşmanlarynyň Marynyň demir ýol köprüsiniň astyndan atan oky gädipdi. Ene Taganowa saňa 1936-njy ýylda Kerki şäher komsomol sekretaryka Amyderýanyň ýakalaryny paý-pyýada gezip türkmen gyzlaryny okuwa çekmek barada gijesini gündiz edip işläni, otuz ýedinji ýylda ýene-de Türkmenistan komsomolynyň Merkezi Komitetiniň apparatyna gelenini, 1943-1945-nji ýyllarda Moskwada ýokary Partiýa mekdebine okanyny, ony gutaryp Moskwada, Partiýanyň MK-nda instruktör bolup işläni, soňra 1947-nji ýylda BK (b) P-nyň Merkezi Komitetiniň sekretary A.A.Ždanowyň goly çekilip ýollanan haty bilen Partiýanyň Çärjew obkomynyň propoganda barada sekretary bolup işe gaýdandygyny... gürrüň bererdi. Ol saňa Leniniň işi ugrynda ak ýürek bilen, yhlas bilen çekilen köp ýyllyk zähmete şaýatlyk edýän zady – «Zähmet Gyzyň Baýdak» ordenini-de görkezdi. Ýatdan çykmaýak otuzynjy ýyllarda egin-egne berip işleşen ýaşlyk ýoldaşyndan hiç zady gizläp bolmaz ahyry!

Respublikan gazet-žurnallaryň birleşen neşirýatynyň direktory, Türkmenistanyň ilkinji komsomollarynyň biri, 1941-nji ýyldan bäri partiýanyň hatarynda durýan Ene Taganowa üçin ýaş esgerleriň önünde aýdara-goýara zat bar. Ol komsomolyň şindiki nesliniň ata-babalarynyň geçen şöhratly ýoly hakynda gürrün berer. Ol ýeňil bolmandy...

1981 ý.

Berdinazar HUDAYNAZAROW. Zenan şahsyýetler